

Årsplan
for
Solsikken Steinerbarnehage

2024/2025

Innhold

<i>Om Solsikken Steinerbarnehage</i>	4
<i>Steinerpedagogikk i korte trekk</i>	4
<i>Verdigrunnlag</i>	5
Det sansende barnet	5
Det etterlignende barnet	6
Barnas lek	6
<i>Danning gjennom lek, læring og omsorg.</i>	7
<i>Rytme</i>	8
<i>Småbarnsavdelingene</i>	8
<i>Storebarnsavdelinger</i>	9
Ukesrytmen	9
<i>Årsrytmen og de ulike årstidsfester</i>	10
Høsttakkefesten	11
St. Mikaelshagen	12
Lanternefesten	12
Adventshagen	13
Lucia	13
Julespillet	14
Karnevalet	14
Påskefesten	15
Pinsefesten	15
Sommerfesten	15
<i>Bursdagsfeiring</i>	16
<i>Ringleken</i>	16
<i>Eventyrstund</i>	17
<i>Digitale verktøy</i>	17
<i>Basiskompetansene/læring</i>	17
<i>Kompetanseplan</i>	20
<i>Progresjon i forhold til fagområdene</i>	24
<i>Barns medvirkning</i>	31
<i>Samarbeide med barnets hjem</i>	32
<i>Overganger</i>	33

<i>Overgang fra hjem til barnehage: tilvenning</i>	<i>33</i>
<i>Overgang fra småbarn til storebarn</i>	<i>33</i>
<i>Overgang til skolen</i>	<i>34</i>
<i>En trafiksikker barnehage</i>	<i>35</i>
<i>Praktiske opplysninger</i>	<i>36</i>
Henting og levering	36
Sykdom / fravær	36
Forsikring	37
Taushetsplikt	37
Foreldresamarbeid og organisering	37
<i>Personalarbeid – møter – kurs</i>	<i>38</i>

Om Solsikken Steinerbarnehage

Solsikken barnehage ble etablert i 1981 som en liten steinerbarnehage og skole, og nå er en 5-avdelings barnehage som huser rundt 70 barn og 20 ansatte.

Solsikken Steinerbarnehage holder til i to bygg. En stor gammel trebygning fra århundreskiftet i Støpsvei 31 og et nybygget hus i Oksvalveien 39.

Solsikkens 5 avdelinger:

- Maria Gullsko (Støps vei)
- Blåklokke (Støps vei)   18 barn fra 3-6 år

- Epleblomsten (Oksvalveien)   15 barn fra 2-6 år

- Linnea (Støps vei)   9 barn fra 1-3 år
- Solhatten (Oksvalveien)   10 barn fra 1-3 år

Alle avdelinger er bemannet med tre fulle stillinger hvorav vi følger de nasjonale retningslinjene for pedagogisk tetthet.

Åpningstiden er fra kl.08.00-16.15.

Vi følger Steinerskolens ferier med unntak av sommerferien som er 6 uker. Vi har 6 planleggingsdager i løpet av barnehageåret. Barnehagesatsene følger maksprisen til Nesodden kommune, pluss kr.600,- i matpenger. 11 måneder i året.

Søskenmoderasjonen er 30 % og 50 % for barn nummer to og tre.

Foreldre kan søke Nesodden kommune om nedsatt foreldrebetaling ved digitale søknadsskjemaer via kommunens nettside.

Steinerpedagogikk i korte trekk

Barnehagens steinerpedagogikk springer ut fra Rudolf Steiners pedagogiske impuls og den antroposofiske menneskesyn og verdigrunnlag. Rudolf Steiner (1861-1925) var en pedagog og filosof født i Østerrike. Han ga impulser til pedagogikk, legevitenenskap, naturvitenskap, biodynamisk dyrking, arkitektur etc.

Rudolf Steiner utviklet et filosofisk tanke-system han navnga antroposofi som på gresk betyr menneskevisdom. I dag finnes det ca. 50 Steinerbarnehager i Norge.

Verdigrunnlag

Solsikkens verdigrunnlag bygger på at menneskets individualitet er dets innerste kjerne. Denne kjernen bringer det nye og fremtidsrettede inn i verden.

Intensjonen er å ta vare på barnets individualitet i tillit til at det finnes naturgitte lovmessigheter i barnets oppvekst. Det har en naturlig utvikling som ikke bør forseres. Særlig viktig er det at leken og fantasikreftene i en vesentlig del av førskolealderen får stort rom og god tid, og at intellektuell læring skjer på en naturlig måte uten press og tvang eller krav til prestasjoner. Vi ser på barnet som et rytmisk, etterlignende og sansende vesen. Med dette som utgangspunkt former vi omgivelsene omkring barnet.

Det sansende barnet

Det lille barnet kommer til verden med alle sanser åpne. Det har ingen mulighet til å kunne beskytte seg, eller bearbeide de forskjellige sanseinntrykk med tenkning eller bevisst vilje. Det har full tillit til sine omgivelser og til de voksne i dets nærhet. Ut fra denne erkjennelsen jobber vi med å tilrettelegge virksomheten vår. Dette gjelder alt fra lekemateriell til interiør og ernæring, stemninger, lys og lyd.

Miljøet i barnehagen er lagt til rette for at barnet skal beholde sitt livsmot og sin glede over tilværelsen, og i tillit kunne utvikle seg til sosiale, frie og kreative mennesker. Vi ønsker ikke å vekke barna intellektuelt, men heller gi dem gode, varierte og nærende sanseopplevelser.

Barnehagen er preget av tekstiler og rene flater i rolige farger. All maten i barnehagen er tilberedt inne på avdelingen og er av best mulige økologiske og vegetariske råvarer. Barnehagen tilfredsstiller kravene til bruk av Debios serveringsmerke i sølv. Dette vil si at Debio-sertifiserte produkter utgjør 50-89% av innkjøpssummen for mat.

Dufter fra matlaging og vasking, lyder fra lek og noen ganger fra instrumenter fyller rommet. Vi har få og enkle leker av naturmaterialer, slik at barna selv må ta i bruk sin fantasi og vilje for å få i gang leken. Barna blir inspirert av det sosiale livet rundt seg og av voksne i konkret og livsnært arbeid.

Det etterlignende barnet

Aristoteles sa at mennesket er det mest etterlignende av alle dyr. Rudolf Steiner hevdet at det barnet sanser, ikke bare blir mottatt som sanseinntrykk, men hermet. Alt vi foretar oss i barnets nærhet, vil det etterligne, enten det er måten å røre i grøten på, sukke, nynne eller subbe mens vi går. Mye av etterligningen kan vi umiddelbart se, men mye er skjult. Å være bevisst alt vi gjør, tenker og er, er knapt mulig, men «oppdragelse er selvoppdragelse» heter det, og det tar vi på alvor. De voksne, forbildene lager mat, syr og reparer leker. Dette er aktiviteter som barna til enhver tid kan ta del i. Det er viktig at de voksnes arbeid er meningsfylt og viser synlige prosesser. Vi unngår lange forklaringer, og formidler ting til barna gjennom handling og opplevelse i stedet. Læringsprosessen skjer gjennom etterligning og observasjon.

Ut fra en muntlig fortellertradisjon benytter vi oss av remseeventyr og folkeeventyr. Eventyrene kan ha mange ulike uttrykk, det være seg bordspill, dukketeater, ringlek, fingerlek m.m. Det skaper fordypning i fortellerstoffet som også blir mer levendegjort.

Kunstneriske aktiviteter som akvarellmaling, modellering med bivoks, sying, snekring osv. er en fast del av barnehagelivet. Forskjellige materialer blir tatt i bruk slik at barna får oppleve dem, og lærer hvordan de skal behandles og hva de kan brukes til.

Barnas lek

Vi legger stor vekt på frileken, hvor barnets fantasi får utfolde seg fritt. Her legges forholdene til rette slik at dette er mulig. Vi tilbyr udefinerte leketøy og naturmaterialer, minst mulig bearbeidet slik at barnet selv må skape det som trengs i leken. Vi legger til rette for at barna får tid og rom til å fordype seg i leken og la sin kreativitet få liv. Vi avbryter barnas lek minst mulig.

Nesten fra fødselen av leker barnet. Først er det sin egen kropp og sin egen stemme det leker med. Det er særlig øye- hånd- koordinasjonen som trenes og beherskelsen av egen motorikk.

Når barnet begynner å bevege seg fritt observerer det straks de voksnes gjøremål. Den voksnes praktiske gjøremål er direkte inspirasjonskilde til barnets lek. Barnet er avhengig av trygge forutsigbare rammer og en rytmisk hverdag for å kunne hengi seg og utfolde seg fritt i leken.

Hvis disse forutsetningene er tilstede, blir det ett med seg selv og henter motiv og innhold til leken ut fra sitt indre. Barnet evner gjennom sin fantasi å gjøre de enkleste ting om til leketøy.

Leken er barnets viktigste vei til læring. Leken har en egenverdi. Gjennom leken utvikles språket, vennskap utvikles, opplevelser bearbeides og ferdigheter utprøves. Når barn får leke uforstyrret over tid, utvikles deres konsentrasjon, utholdenhet, kreativitet, fantasi og oppfinnsomhet.

Gjennom leken utvikler barna sosiale ferdigheter som å ha evne til å tolke og forstå egne og andres tanker, følelser og handlinger, og til å handle på en hensiktsmessig måte i forhold til andre. Barn lærer seg å samarbeide, lytte til andre, forhandle om leketema, rolleavklaring, foreslå og tilpasse seg andres forslag, inngå kompromiss, hjelpe hverandre etc. Barnets selvbilde dannes, og grunnlaget for læring og omsorg skapes i samspill med andre.

Danning gjennom lek, læring og omsorg.

Grunnleggende verdier som vektlegges innenfor steinerpedagogikk i førskolealder er nettopp bevisst tilrettelegging av frilek. Barnets fantasi får utfolde seg gjennom at spontanitet, egne initiativ og samspill gis muligheter i det sosiale rom med andre.

Vi mener videre at det i førskolealder er av stor betydning med fysisk aktivitet. Det tilrettelegges for å gi barna mulighet til å bli kjent med og mestre egen kropp. Med det menes å utforske balanse, kulde/ varme, ulike materialer og mange typer konkrete sanseerfaringer og naturerfaringer. Estetiske og språklige erfaringer anses som like viktige. Alt dette bygger opp barnas virkelighetsforståelse og kvalitetsfølelse. Denne virkelighetsforståelsen er en basiskompetanse som styrker barns læringsevne, nysgjerrighet og motivasjon for å lære, vektlegges i vår barnehage.

Det er mye man kan bruke tid på in en barnehagehverdag. I steinerpedagogikken prioriteres tid til barnas egenstyrte lek og at barna får et mangfold av opplevelses erfaringer. Ut fra disse erfaringene utvikles kunnskap i barnets eget tempo. Etter vår oppfatning bør virkelighetsforståelsen være på plass før abstraksjonene presenteres.

Mål: Alle barna i barnehagen får omsorg og kjærlighet, blir sett, leker og er trygge

Metode: De voksne må vise omsorg og skape trygghet i barnegruppen. Dette gjøres ved at de voksne er aktive forbilder som tar barna med i arbeid som inspirerer direkte inn i leken. Observasjon av barnas lek og samspill, gjør det mulig for de voksne å ivareta hvert enkelt barns behov.

De voksne viser omsorg for hverandre og foreldrene og fungerer dermed som gode forbilder. De voksne arbeider bevisst med omsorg direkte for barna og indirekte gjennom våre kollegiemøter. På kollegiemøter diskuterer vi og arbeider med selvoppdragelse slik at vi kan bli gode omsorgspersoner som er i stand til å se behovene rundt oss.

Rytme

Rytme og gjentakelse er et av våre viktigste, pedagogiske verktøy. Dagen i barnehagen er bygget opp på en organisk måte. Dette gjelder barnets behov for lek og hvile, mat og omsorg, ”innpust og utpust”; som er grunnleggende for dets trivsel og derigjennom deres mulighet til vekst og utvikling.

Når dagene er gjenkjennelige og forutsigbare, blir barna trygge. Dette er et av barnets primærbehov.

Småbarnsavdelingene

Småbarnsavdelingene prøver å skape en trygg og harmonisk start for de små barna i samarbeid med foreldrene. For de fleste barna er det første gang de forlater hjemmet for så lang tid, og vi har innredet avdelingene tilnærmet likt et hjem, hvor kjøkkenet er kjernen på avdelingen.

De små barna trenger ro rundt måltidene, velsmakende sunn mat, nok søvn og hvile, frisk luft og bevegelsesfrihet. Behovet for nærhet og voksenkontakt er stor og vi har dem ofte på fanget. Slik oppstår trygghet, kjærlighet og varme. Vi synger, ler og vugger dem i søvn.

- Vers, sanger rim og regler er tilpasset det lille barnet
- Hver dag blir det servert varme måltider, frukt og grønnsaker. Maten er vegetarisk og laget fra grunn, råvarene er økologiske.
- Årstidene blir ikke feiret og forberedt slik som på de andre avdelingene da det lille barnet har helt andre behov enn barnet over 3 år. Vi forsøker å skape en stemning som gjenspeiler årstidene i form av farger, planter dekorasjoner, sanger og gjøremål. Årstidsbordet skifter i takt med naturen.
- Barna leker med stoffer, tepper, dukker, treleker, vogner og ute har vi en egen liten hage kun for de små. Hos oss legger vi vekt på at barnet under gode betingelser kan utvikle seg i takt med seg selv og få den tiden og roen det trenger.

Dagene har et enkelt innhold. Her følger et eksempel over dagsrytmen i en småbarnsavdeling.

Kl.08.00-09.00	barna kommer, frilek og forberedelser til måltidet
09.10	sanger og regler
09.20	frokost (grøt, müsli, brød)
09.30 - 11.30	stelletid, lek ute
11.30 - 12.00	stelletid, varm middag
12.00 - 14.00	stelletid, sovetid og hvile leketid inne/ute
14.00	frukt og knekkebrød
15-16.10	leketid, stelletid, opprydning
16.10	avslutning, barna blir hentet

Storebarnsavdelinger

I storebarnsavdelinger har dager og uker et enkelt innhold bygget opp rundt årstidsfestene.

Her følger et eksempel over dagsrytmen til en storebarnsavdeling i Solsikken:

08.00-09.30	Barna kommer. En av de voksne tar imot hvert enkelt barn Frilek, kunstneriske aktiviteter
09.30	Ringlek
10.00	Måltid, knekkebrød/ grønnsaker, frukt
10.30-12.15	Frilek
12.15-12.30	Eventyr
12.30	Lunsj/varmt måltid
13.00	Hvilestund
13.00-15.00	Frilek ute
15.00	Frukt
16.15	Dagen avsluttes

Ukesrytmen

Alle avdelinger har en fast ukesrytme.

Her følger eksempel på de store barnas ukerytme:

	<i>Blåklukke</i>	<i>Epleblomsten</i>	<i>Maria Gullsko</i>
Mandag:	Turdag m/ matpakke	Maling, grøt, müsli	Maling, müsli
Tirsdag:	Bake rundstykker	Turdag, matpakke	Baking av rundstykker
Onsdag:	Male, müsli	Baking av rundstykker	Turdag, matpakke
Torsdag:	Eurytmi, suppe	Eurytmi, suppe	Eurytmi, suppe
Fredag:	Årstidsaktivitet, pizza, pasta	Årstidsaktivitet, pizza pasta	Årstidsaktivitet, pasta

Årsrytmen og de ulike årstidsfester

Årstidsfestene er selve ryggraden i vår årsplan. De feires i tråd med den kristne kulturarven som vi også er en del av. Høytidene følger i stor grad årstidene og naturens skiftninger, men det må her presiseres at det ikke dreier seg om noen forkynnelse av dogmer. Hver fest feires på en fri måte slik at alle kan ha mulighet til å forbinde seg med dem, uansett trosretning.

På den ene siden vender vi oss ut mot naturen, og den andre siden vendes mot menneskets indre.

Bakgrunnen for hver fest blir verken forklart eller snakket om med barna. Dette er stemninger de voksne bærer i seg gjennom årets gang og synliggjør på ulike måter. På den måten kan festene inderlig gjøres uten å sentimentaliseres. Det som blir gjort symbolsk i barnehagen, er en ren opplevelse for barna.

Hver fest har tre faser: Forberedelsen, festen og etterarbeidet.

Forberedelsen: Her er det de voksne som leder an, og det er et tett samspill mellom barn og voksne.

Festen: Dette er selve høydepunktet av perioden for små og store.

Etterarbeid: Det står barna for selv gjennom sin lek, hvor inspirasjon fra både forberedelsene og selv festen virker inn i leken.

Arbeidet med årstidsfestene og høytidene har som mål:

- å styrke barnets opplevelse av årets rytme
- å skape nærende sanseinntrykk og opplevelser
- å ta i bruk barnas etterligningsevne
- å strukturere gjentagelser av både indre og ytre aktiviteter
- å vekke og utvikle grunnleggende verdier, sånn som takknemlighet, undring, ærefrykt, mot, medfølelse med mer.

Det at barnet møter det samme temaet fra år til år gjennom gjentagelsen av årets gang skaper en trygghet hos barnet. Barnet tar gjennom gjentakelse til seg mer og mer av innholdet og mestrer flere oppgaver i takt med dets egen utvikling.

Årstidsfestene er som følger:

September: *Høsttakkefest, St. Mikaelstfest*

November: *Lanternefest*

Desember: *Adventshage, Lucia og Julespill*

Februar: *Karneval*

Mars/April: *Påskefest*

Mai: *Pinsefest*

Juni: *Sommerfest*

Årstidsfestene:

Høsttakkefesten

«Røre, røre rundt, for eplemos det er så sunt. Sunt for munn og mage, kom så skal vi smake.»

Høsttakkefesten er en fest hvor vi feirer innhøstning av grønnsaker, frukt og bær og barna blir brakt inn i en atmosfære av takknemlighet og undring. Gjennom opplevelsen av en forbindelse til den ytre verden, vekkes indre kvaliteter.

Høsttakkefesten har ingen bestemt dato men vi prøver å følge naturen i forberedelsen, og som navnet sier er det jo nettopp å takke vi gjør; for all den rikdom naturen gir oss nå om høsten. Tradisjonen for høsttakkefesten stammer fra Mellom-Europa. Denne festen er en hyllest til markens grøde, og barnehagen er pyntet med blomster, frukt og grønnsaker. Barna er med på alle forberedelsene; tresking og maling av korn, baking, laging av suppe, sylting og safting. Foreldrene kommer og deltar under sanglekene og festmåltidet.

St. Mikaelsteden

*«Når de gylne blader faller ned, ned på jord.
Når med bjelleklngen nu drager
ned fra fjellet kalv og ku.
Da vil st. Mikael tenne lyset i vår sjel.»*

St. Mikalsfesten er festen hvor sjelekvaliteter som mot og styrke blir pleiet og vekket gjennom sanger og fortellinger. Det blir mørkere og kaldere ute. I møte med den mørke vinteren trenger vi mot og kraft.

Dragen er et symbol på mørket i oss selv, så vel som mørket ute i naturen. Vi synger om St. Mikael og om dragen vi beseirer med sverd. St Mikael er hjelperen som maner til egen aktivitet. Kan vi overvinne angst og usikkerhet hos oss selv? Kan vi med levende interesse og medfølelse ta del i andre menneskers nød? Viser vi mot og handlekraft?

På festen fremføres et dokkespill for barna. Vi kan lage hinderløype ute i barnehageområdet. Til mat spiser vi Dragesuppe som gjør oss sterke og brød formet som sverd. Etterpå blir barna slått til riddere og får Mikael's bånd på hodet og stjernestøv i håret.

Måten vi former festen på kan variere der kreativiteten til barna og ansatte er med på å skape festen.

Lanternefesten

«Her går jeg med min lanterne og min lanterne med meg. Der oppe lyser en stjerne, her nede lyser jeg ...»

Det tiltagende mørket ute i naturen gjør at vi går mer inn i oss selv. Solen og lyset er i ferd med å forlate oss. Og vi må gjøre noe for ikke å bli overveldet av mørket. Vi må tenne vårt eget lille lys i mørket. Vårt bevissthetslys i tenkningen. Det lille lyset i lanternen.

Lanternefesten bygger på legender som er knyttet til en helgen; St. Martin. I Mellom-Europa feires St. Martins dagen 11 November. Han var en tapper krigsmann i det 4. århundre. På vei for å innta en av fiendens bymurer så han en av deres folk ligge som en forfrossen tigger i snøen. Da tok han sin store, varme røde kappe; delte den i to med sverdet sitt og gav halvparten til den gamle mannen i snøen. Fra da av forsverget han alt krigshåndverk. De ville siden gjøre ham til biskop, men han var from og ydmyk, og skjulte seg i en gåsesti der de

ville kåre ham. Men gjessene fløy opp og røpet gjemmestedet. Som minne om dette spiser man mange steder Mortensgås.

Barna har laget sin egen lanterne i barnehagen og spikket sine egne lanternepinner. Festen feirer vi om kvelden. Barna med søsken, foreldre og besteforeldre går med sine lysende lanterner i mørket mens vi synger lanterne sanger. Når vi vender til barnehagen igjen venter lanternekaker og gløgg.

Adventshagen

*«Over stjerne himmelen går mor, Maria stille,
Hun av engler får gaver til sin lille.
Stjernegull og måneskinn veves til en skjorte fin
Skytten flyr og hånden syr, snart skal julen komme»*

I begynnelsen av adventstiden feires adventshagen. Festens mål er å vekke andakt og inderlighet i barna, og har til hensikt å åpne opp for det julen vil bringe. I ukene fremover er det ærefrykt og forventninger som pleies. Adventshagen lages av en stor spiral av granbar som legges ut på gulvet i det største rommet i barnehagen. I midten settes det et stort kubbelys på en forhøyning. Bare dette ene lyset er tent når barna kommer inne med sin familie. Mens medarbeiderne spiller adventssanger tar alle plass på stoler og benker. Et barn av gangen får et rødt blankpusset eple med et lite julelys, og bærer eplet sakte innover inn til midten av spiralen. Der tenner de sitt eget lys og på vei ut setter de sitt lys på en stjerne i spiralen. Alle barn går spiralen etter tur, og gjør likedan, mens de andre synger og spiller. Når alle barn har tent sitt lys, er spiralen til slutt et strålende lyshav og det hersker en stille ærbødighet. Vi synger en siste sang og så går alle stille ut. Vi ønsker at barna bærer med seg erindringen om lysspiralen, sangen og musikken. Nå er adventstiden innviet.

Lucia

*«Svart senker natten seg, i stall og stue
Solen har gått sin vei skyggene truer,
Inn i vårt mørke hus, stiger med tente lys
Santa Lucia, Santa Lucia.»*

Den neste feiringen i adventstiden er Luciadagen 13. desember. Sverige har sin egen Lucialegende, og svenskene har visstnok feiret denne dagen gjennom alle

tider. Hos oss er Luciafeiringen mindre kjent. Motivet er også lyset som skinner i mørket, og lyset symboliserer igjen det indre lys, den rene sjels lyskraft. I følge legenden var Lucia en from kristen som levde i det 4. århundre. I barnehagen «går 5-åringene (Svalene) Lucia» tidlig om morgenen, da det ennå er litt mørkt. De har hver sitt lys i hånden og deler ut lussekatter mens de synger Lucia-sanger for alle de andre barna og foreldrene.

Julespillet

*«Josef vandrer med Maria,
vandrer gjennom landet frem ...»*

I adventstiden gjør vi juleforberedelser. Gleden og forventningen får næring gjennom fortellinger om Josef og Marias vei til Betlehem. Barna selv fremfører spillet iført kostymer og det øves på sanger og vers. På juleavslutningen, viser vi spillet for foreldre og ønsker hverandre en riktig god jul.

I adventstiden forvandles eventyrrommet. Vi pynter vegger med stjerner og skaper et landskap med dukker som forestiller Maria, Josef, eselet, hyrdene og sauene. Hver dag går Josef og Maria et skritt nærmere stallen i Betlehem og forventningene stiger.

Karnevalet

*«Fastelavn er mitt navn og boller vil jeg have,
hvis jeg ingen boller får så lager jeg ballade.
Boller opp og boller ned og boller i min mage,
Hvis jeg ingen boller får så lager jeg ballade.»*

Karnevalsfesten kan spores tilbake til vår og fruktbarhetsfester. Fastelavn og karnevalsfeiring handler om at man skal feste og fråtse før man går inn i den anstrengende fasten. Å faste var en gammel skikk og den var tenkt som en forberedelse til påsken som var tiden for øvelse, skjerping av sansene og lydhørheten.

Den mest kjente av de gamle fastelavnsskikkene som har overlevd er fastelavnssriset. Man mente at bjørkeriset som ennå ikke hadde fått blader på, hadde fruktbarheten i seg. I barnehagen feirer vi karneval rundt fastelavnstiden. Vi forbereder, pynter og lager fastelavnssris som lyser i regnbuens farger. Et tema blir valgt til festen for eksempel *I kong vinters rike*.

Kvelden før festen blir barnehagen forvandlet til karnevalstemaet. Barnet kommer utkledd og alle avdelingene feirer sammen. Vi har forskjellige aktiviteter denne dagen som kan være dukketeater, fiske på havets bunn, tombola, kjepphesteløp. Til slutt blir kattekonge og kattedronning kåret.

Påskefesten

«Kling, klang, klemme er påskeharen hjemme? Hvis han kommer hjem i dag har han nok et egg og ja. Et påskeegg, et påskeegg. Egg, egg, egg...»

Symboler for påsken er påskeharen og egget. Fruktbarhet og forvandling. Trærne står i knopp, vinteren slipper taket. Barna får så karse, erter eller solsikker, vi lager påskeharer, kyllinger eller tover påskeegg. I påskeharskogen som ligger nær barnehagen samler vi eggene til påskeharen og etter ringleker med påskesanger spiser vi brød og egg i forskjellige varianter.

Pinsefesten

*«Mitt dueslag jeg åpner opp
og duene flyger høyt opp, høyt opp...»*

Pinsefesten er språkets fest og ligger mellom påske og St. Hans. Pinse (=femti) festen er 50 dager etter påske og 10 dager etter Kristi Himmelfartsdag. Pinsefesten er forbundet med lys, luft og er samtidig en vårfest. Vi lager hvite pinsefugler av f. eks ull, silkepapir, kartong eller bivoks. Vi henger fuglene på grenene som vi har plukket i skogen.

Sommerfesten

*«Sommer kommer, sommer kommer,
Sol og regn og latter og sang...»*

Sommerfesten feirer vi ved St. Hans tid, siste dag før sommerferien. Svalene øver inn et lite dukketeater som de viser på sommerfesten for de andre barna, foreldre og søsken. Alle forberedelser har foregått i hemmelighet slik at det blir en stor overraskelse på selve festen. Alle pynter seg og bærer blomsterkranser på hodet, vi pynter og dekker et sommerlig bord med masse blomster. Foreldrene er invitert til festen. Så går vi ut på gressplenen og kaster sommerballer til hverandre mens vi synger ”Nå har sommeren kommet, himmelen er så blå,

fuglene de synger, jeg gjør likeså...” Sommerballene flyr gjennom luften med kreppapirhale etter seg.

En tradisjon vi har her i Solsikken er å ”kaste” svalene ut av barnehagen. Foreldrene til barna lager en bro eller tunnel. De eldste barna blir enten løftet opp og kastet over broen eller løper gjennom tunnelen med hurrarop og jubel helt til dem når porten. Nå er de ikke barnehagebarn lenger men snart skolebarn. De har tatt et skritt ut i den store verden.

Bursdagsfeiring

«Ønsker på din fødselsdag, gleder av alle slag til ditt behag»

Fødselsdagsfesten i barnegruppen er alltid kjærkomne avbrekk i rytmen, og bærer sin egen rytme med seg. Ikke alle gruppene feirer festene helt likt. Men innad i gruppen får barna den samme opplevelsen i bunn med sine små individuelle tilpasninger.

Det blir gjort stort ære på bursdagsbarnet denne dagen. I Solsikken har barnet med seg kake eller noe annet godt hjemmefra. Barnet sitter på tronen med bursdagskappe og krone. Dette får barnet til å føle seg som en prins eller prinsesse hele dagen. I eventyrstunden får barnet høre om sin egen vei til jorden og små glimt av sitt eget liv.

Vi tenner bursdagslys for barnet og synger og overbringer en vakker gave. Festbordet er smykket med blomster, pynt og servietter og på hedersplassen troner bursdagsbarnet med pasjene.

Ringleken

*«Du sol på himmelens hvelv,
Du gjør meg varm og glad
Du gir ut av deg selv,
Nytt liv til blomst og blad»*

Ringleken i en steinerbarnehage bærer preg av årstiden vi befinner oss i. Her blir sangleker, rim og regler med bevegelser gjort i felleskap. Vi bruker de samme sangene og rimene over en lengre periode og barnet får brukt hele seg. Musikk, språk, bevegelse, fin- og grov motorikk, balanse osv. blir tatt i bruk. Den enkelte i samklang med de andre i fellesskapet.

Eventyrstund

«Vi har et gyllent bånd som går fra hånd til hånd, det strekker seg fra himmelen stor ned til våre kjære gode jord.»

Vi har eventyrstund i eventyrrommet hvor alle barna sitter stille og lytter. Vi forteller remseeventyr og enkle folkeeventyr. Eventyret blir fortalt utenat og gjennom en hel uke. Noen ganger dramatiseres eventyret i form av bordspill. Vi har også et eget ritual rundt fortellerstunden. Vi begynner og avslutter stunden med enten sang eller musikk. Gjennom eventyrfortellingen får barnet mulighet til å skape sine egne indre bilder. De får mulighet til å fordype seg og dette blir en motvekt til den strømmen av inntrykk som kjennetegner vår tid.

Digitale verktøy

Digitale verktøy kan ut fra et steinerpedagogisk synspunkt med fordel heller introduseres i skolen. Det er avgjørende for steinerpedagogikken at den egne leken står sentralt i barnas liv. Gjennom leken blir barna kjent med seg selv og skaper nære relasjoner til andre mennesker og sitt nærmiljø. Ved behov og om pedagogene finner digitale verktøy hensiktsmessig vil det bli vurdert.

Basiskompetansene/læring

Barnets første syv år er fylt med læring. Mennesket lærer aldri mer enn i denne livsfasen. Alle erfaringene et barn tilegner seg, skjer imidlertid uten at det vet det selv, eller har et *begrep* for læring.

Bekjentskap med mennesker og dyr, smaker, lyder, synsinntrykk, motorisk mestring og egen lek, inngår i en helhet som bare en voksen begrepsdannelse kan dele inn i områder.

Barnets læring i førskolealder kan deles inn i syv kompetanseområder. Her benytter vi betegnelsen basiskompetanse for dette:

Steinerpedagogikkens kompetanseområder som lære og utviklingsmål for de første 7 år er satt sammen med likhetstegn ifht. den offentlige rammeplanens kompetanseområder.

1. Språkkompetanse = kommunikasjon, språk og tekst
2. Kropps- og bevegelseskompetanse = kropp, bevegelse og helse

3. Fantasi og kreativitetskompetanse	=kunst, kultur og kreativitet
4. Etisk og moral kompetanse	=etikk, religion og filosofi
5. Sosial kompetanse	= nærmiljø og samfunn
6. Sans- og iakttagelseskompetanse	=natur, miljø og teknikk
7. Motivasjons- og konsentrasjonskompetanse	=antall, rom og form

Her følger et sammendrag om hver av kompetansene hentet fra «*Pedagogisk Plan for Steinerbarnehagene og første klasse*»:

Språkkompetanse øves gjennom

- bevegelse
- gjentagelse og etterligning
- kommunikasjon
- tydelig og klart billedlig språk
- menneskelige relasjoner
- frilek

Språklæringen ivaretas metodisk ved at det legges stor vekt på fri lek, sanger og ringleker, fortellinger og eventyr.

Kropps- og bevegelseskompetanse øves ved

- bevegelse
- iakttagelse
- opplevelse
- sanseerfaringer knyttet til egenbevegelse
- enkelt arbeid sammen med voksne

Grov- og finmotorikk utvikles gjennom uteliv i skog og mark. Løping, hopping, klatring, skigåing og bruk av hoppetau er gode aktiviteter.

Likeledes øves det motoriske i ringleker, matlaging, snekring og annet håndverk.

Fantasi- og kreativitetskompetanse øves gjennom

- stimulerende lekemiljø
- leker og materialer som stimulerer fantasien
- fortellinger, eventyr og dukketeater
- gi barnet tid til å fordype seg i leken
- at pedagogen er et tydelig forbilde i skapende aktivitet

Kasser, klosser, kapper, tepper og andre tekstiler i mange farger inspirerer barna i lek. Leker og materialer som ikke er normerte og ferdig utformet brukes bevisst til å stimulere barnets skapende krefter.

Fortellinger, eventyr og dukketeater gir barna impulser til lekende kreativitet.

LEKEN er selve instrumentet for læring

LEKEN er barnets arbeid

LEKEN er kreativ omforming av erfaringer eller etterligning

LEKEN fremmer selvaktelse, kreativitet og selvfølelse

LEKEN er arena for fysisk utfoldelse og dyktiggjøring

LEKEN fremmer respekt for regler og avtaler

LEKEN utvikler tilhørighet og oppmuntrer til samarbeid

I løpet av denne lekende utforskningen bygges intellektuell vekst opp. Uten bevisst anstrengelse fra barnets side.

Etisk og moralsk kompetanse øves gjennom

- sannferdige forbilder
- regler
- ritualer
- hjelpsomhet
- takknemlighet
- å ta vare på hverandre og naturen
- fortellinger som orienterer, ikke moraliserer
- å forberede og feire årstider

Sosial kompetanse øves gjennom

- fellesskap
- struktur
- regler og tydelige oppgaver
- rytme i hverdagen og uken
- handling, øve praktiske gjøremål sammen med voksne
- å gi hverandre tid og rom
- Å omgås hverandre må læres. Uten sosial kompetanse er den enkeltes liv i fellesskap utenkelig.

Sanse- og iakttagelseskompetanse øves ved gjennomtenkt bruk av

- form
- farge
- lyd
- tone
- språk

- naturmaterialer

Barna trenger pålitelige og uforfalskede sanseinntrykk. De må først og fremst ha mulighet til å kunne oppdage og utforske den reelle verden med sine sanser. Slik kan barn i denne aldersgruppen lære seg å kjenne og å forstå enkle iakttagbare sammenhenger. Det nødvendige kravet om mediekompetanse som kommer senere, får her sitt pedagogiske fundament.

Motivasjons- og konsentrasjonskompetanse øves ved å

- stimulere via forbilde og naturlig etterligning.
- inspirere til interessante og stimulerende aktiviteter
- gi barna mulighet til å delta i meningsfullt arbeid sammen med voksne
- gi barna mulighet til å oppleve tydelige arbeidsprosesser
- gi barna opplevelse av regelmessig gjentakelse og rytme gjennom dagsrytme, ukerytme og årsrytme
- gi barna mulighet for en regelmessig veksling mellom aktivitet og ro i løpet av dagen
- gi barna mulighet til tid for indre ro

Opplevelser og erfaringer forvandles til vekst og utvikling dersom barna får anledning til å fordøye, organisere og integrere disse erfaringene selv gjennom leken.

Kompetanseplan

De offentlige kompetanse-områder	Steiner-pedagogikkens kompetanse-områder	Steinerpedagogikkens måte og ivareta kompetanseområdene på

KOMMUNIKASJON, SPRÅK OG TEKST	SPRÅK-KOMPETANSE	SPRÅKKOMPETANSE Språkkompetanse dannes ved å tenke, tale, utrykke følelser, holde samtaler med andre mennesker og utvikle menneskelige relasjoner. I barnehagen har vi et bevisst forhold til kvalitet på sanger, vers, historier, fingerleker, rim og regler. Dette gis stor plass i hverdagen. Pedagogens språk skal være tydelig og klart, ikke være karikert babyspråk eller forvrengninger av ord, heller ikke abstrakte forklaringer. Ved spenning og glede ved høytlesning, i meningsfylte historier, eventyr og fortellinger oppstår det lettere en leseglede og leseevne senere. Dette videreutvikler også begrepsforståelser og et variert ordforråd og språk. God språkkompetanse fører til sunn kritisk tenkning i voksen alder.
KROPP, BEVEGELSE, MAT OG HELSE	KROPPS- OG BEVEGELSESKOMPETANSE	KROPPS OG BEVEGELSESKOMPETANSE: Vaner og handlingsmønstre tar form allerede fra tidlig alder. Gode vaner som tilegnes i barnehagealder, kan vare livet ut. Barnehagen skal legge til rette for at alle barn kan oppleve bevegelsesglede, matglede og matkultur, mentalt og sosialt velvære og fysisk og psykisk helse. Bevisst forhold til bevegelse gjennom turer i naturen, hoppe slengtau, klatre, frilek ute/ inne, ringleker, fingerleker, praktisk arbeid sammen med voksne, håndarbeid og håndtverk og gjennom å spille på enkle musikkinstrumenter. Barnehagen skal bidra til at barna skal få oppleve, vurdere og mestre risikofylt lek gjennom kroppslige utfordringer. Barna skal gjennom lek og veiledning fra voksne lære å kunne sette grenser for egen kropp og respektere andres grenser. Ved tilrettelegging for naturlig bevegelse vil man gi evne til god språklæring. Fysisk harmoni gir også et sjelelig og åndelig velbefinnende. Personalet skal legge til rette for at måltider bidrar til måltidsglede, deltakelse, samtaler og fellesskapsfølelse hos barna. De skal få innsikt i matens opprinnelse og matens vei fra jord til bord. I barnehagen fremmes naturlig, økologisk og vegetarisk mat.
KUNST, KULTUR OG KREATIVITET	FANTASI OG KREATIVITETSKOMPETANSE	FANTASI OG KREATIVITETSKOMPETANSE: Fantasi i barndommen fører til kreativitet i voksen alder. Fantasien utvikles best i den første syvårsperiode. Alt som er fantasifullt og kunstnerisk utvider menneskets sjel og dets bevissthet. Barnehagen har en bevisst pleie av barnas fantastikrefter. Vi har leker og materialer som inspirerer fantasien. Gjennom at barnet fritt

		kan bruke disse lekene til ulike funksjoner alt etter behov, slik som trerøtter, steiner, ull, skinnbiter, trebiter, kongler osv. stimuleres fantasikreftene. Dette fordi lekene har alle muligheter i seg. God tid til frilek ute og inne som barna selv skaper vektlegges. Dukketeater og historier gjentas flere ganger og barna forbinder seg med stoffet og det kan omsettes til lek. Barna skal ha tydelige voksne rundt seg som arbeider både kunstnerisk og praktisk og som kan inspirere fantasien og kreativiteten deres. Videre ønsker vi å stimulere barnas nysgjerrighet og undring I barnehagen har vi uttrykksformer som billedkunst og kunst, håndverk, musikk, dans, eurytmi, drama, språk, litteratur, arkitektur og design. Gjennom rike erfaringer med kunst, kultur og estetikk vil barna få et mangfold av muligheter for sansing, opplevelse, skapende virksomhet, tenkning og kommunikasjon.
NATUR, MILJØ OG TEKNOLOGI	SANSE- OG IAKTTAGELSE KOMPETANSE	SANSE OG IAKTTAGELSESKOMPETANSE: Barnehagen har et bevisst forhold til sansepleie, og ønsker å gi barna uforfalskede sanseintrykk. Vi ønsker å la barna oppdage og utforske den reelle verden med alle sine sanser og uten kunstig stimuli. Slik kan barna lære å kjenne og forstå enkle, iakttakbare sammenhenger og elementære naturlover. Barnehagen ønsker å gi barna harmoniske omgivelser, duse farger, naturmaterialer, tekstiler, enkle musikkinstrumenter, god mat, ekte og god kunst. Barnehagen skal bidra til at barna blir glade i naturen med dets ulike årstider. Dette gjennom å oppleve et mangfold av naturopplevelser og å få oppleve naturen som arena for lek, undring og nysgjerrighet. Ved å la barna leke med vann, jord, sand, snekre, bygge, tenne bål, spikke og observere dyr og insekter ønsker vi å utvide barnas tekniske ferdigheter og naturkunnskaper. Barnehagen ønsker å bevare de naturlige sanseintrykk og holde tilbake når det kommer til digitale verktøy. I barnehagen ønsker vi å skjerme barna for disse visuelle inntrykk fordi de ikke appellerer til fantasikreftene og den frie leken. Ved spesielle tilfeller eller der pedagogene ser nødvendighet i digitale verktøy vil allikevel disse bli vurdert.

ANTALL, ROM OG FORM	MOTIVASJONS- OG KONSEN-TRASJONS-KOMPETANSE	MOTIVASJONS OG KONSENTRASJONSKOMPETANSE Vi søker å rette oppmerksomheten på ekte opplevelser og å gjøre ting sammen med barna. Vi ser allerede i tidlig barndom på lærings- og aktivitetsbehovet til barna og ønsker bevisst å stimulere via forbilde og etterligning. Gjennom deltakelse i matlaging, håndarbeid og praktiske oppgaver sammen med de voksne vil barna få oppleve tydelige arbeidsprosesser. Så som borddekking, dele frukt, rydding og sortering av leker, får barna erfare og lære kategorisering, tall, sortering, former og romforståelse. Vi ønsker å ha erfaringsbasert kunnskap i fokus som senere utviklers til intellektuell læring. Ved å bruke kroppen og sansene aktivt vil barna utvikle romforståelse. I barnehagen gjøres dette ved eksempelvis å klatre i trær, delta i eurytmi og ringleker. I barnehagen er vi opptatt av regelmessige gjentakelser og en rytmisk hverdag, samt årsløpet med tilhørende fester som høydepunkter hjelper barna å utvikle et forhold til rom og tid.
ETIKK, RELIGION OG FILOSOFI	ETISK-MORALSK VERDI-KOMPETANSE	ETISK - MORALSK VERDIKOMPETANSE Alle mennesker trenger sjelelig og åndelig orientering for å utforme sine liv, verdibegrep og oppgaver som de kan forbinde seg med. Barn trenger regler, ritualer, klarhet og sannferdighet. De vil oppleve voksne som engasjerer seg, som kan gi dem moralsk orientering, men ikke moralisere. Barnehagen har bevissthet på at barna trenger et koordinatsystem for det gode, vakre og sanne, samt respekt for forskjellige mennesker, kulturer og naturen. Å forbinde seg, det lærer vi også gjennom gjentakelse, feiring av årstidsfester, kjærlig omgang med naturen, praktisere nestekjærlighet, takknemlighet, øve hjelpsomhet, og høre eventyr fra ulike kulturer. Barna får kjennskap til kristen kulturarv samt tradisjoner knyttet til høytider i religioner og livssyn som er representert i barnegruppen.

NÆRMILJØ OG SAMFUNN	SOSIAL KOMPETANSE	SOSIALKOMPETANSE Å omgås hverandre må læres. Uten sosial kompetanse er den enkeltes liv i fellesskap utenkelig. Barn er fra fødselen av sosiale vesener og vil vokse inn i de menneskelige relasjonsforholdene. Denne læringsprosessen begynner i familien og fortsetter i barnehagen. Det er viktig å skape muligheter for gode sosiale erfaringer i barnehagen. I barnehagen legger vi til rette for undring og nysgjerrighet for samfunnet vi lever i. I barnehagen lærer barna en strukturerende dags- og ukerytme. Denne faste rytmen bidrar til trygge barn som kan møte verden utenfor familien med tillit og nysgjerrighet. I barnehagen erfarer barna at alle mennesker, uansett alder, inngår i og bidrar til barnehagens fellesskap. De opplever at det finnes regler og klare oppgaver for det enkelte barn eller for hele barnegruppen. De kan orientere seg etter tydelige voksne og etterligne dem. De kan være med i meningsfullt arbeid og oppleve at voksne i barnehagen og foreldre samarbeider på dugnader og årstidsfester. De får høre meningsfulle fortellinger om for eksempel de voksnes barndom, de får øvelse i hva det vil si å gi og å ta imot.
Vurdering og årsplanarbeid		På kollegiemøter og planleggingsdager i løpet av året dannes nye tanker for barnehagen, arbeidet og innholdet. Målformuleringer og retninger skapes i takt med personalarbeid og diskusjoner. Ved barnehageårets slutt, gjøres en samlet og strukturert gjennomgang av målene vi har satt, og vurdering av måloppnåelse, dette gjøres også avdelingsvis. Slik lages vei for videre arbeid mot nye mål. På reiser, kurs og seminarer får man inspirasjon og motivasjon til å bli en bedre barnehage for barn og voksne. Tilbakemeldinger fra foreldre, samfunnsutvikling m.m er noe som også påvirker årsplanarbeidet. Årsplanen er vårt arbeidsdokument og under hvert fagområde har hver avdeling mulighet til å komme med sine erfaringer og vurderinger av progresjonen, dette er en viktig dokumentasjon.

Progresjon i forhold til fagområdene

Vi synes det er viktig at barna møtes der de er i forhold til alder og modning. Barn er ulike, og man lærer på ulike måter, til ulike tider og ut ifra hvem man er

og vi synes det er viktig at barnet går i takt med seg selv og sin utvikling og tror at det trengs tid for å vokse opp. Vår oppgave er å møte barna på deres ståsted og gi dem utfordringer etter hvem de er. Barna skal få oppleve mestring, samtidig er det viktig å få oppgaver som gjør at de får mulighet til å lære nye ting og opparbeider seg en god selvfølelse. Progresjonen skal følge barnet, ikke en bestemt aldersgruppe. Barnas oppgaver er tilpasset alder og modning. Fagområdene flettes i hverandre og gjennom en dag i barnehagen vil vi være innom de aller fleste fagområdene fra rammeplanen. Progresjonsplanen vil synliggjøre veien barna går gjennom sitt barnehageløp. Læring gjør mennesket gjennom hele livet.

Fagområde	1-2 år	2-3 år	3-4 år	4-6 år

Kommunikasjon, språk og tekst	Få tilknytning til voksne Få tilknytning til andre barn Lære å sitte sammen rundt et måltid. Være med i sangleker, rim og regler Se på billedbøker	Tilknytte seg voksne og andre barn. Være med i sangleker, rim og regler, bli lest og bli fortalt for, se på enkle bordspill og høre enkle eventyr. Lære ritualer rundt måltidet, eks bordvers, bordsang, telling på tysk/ engelsk hvis vi har barn som snakker disse språkene	Fortsatt er ritualer, rytme og gjentakelse viktig, det gir treåringen trygghet og glede og bekreftelse på seg selv og språket og det å si jeg til seg selv. Bordspill, remse- eventyr, sanger og ringleker gjentas. Utrykke tydeligere med ord sine ønsker og behov. Snakke sammenhengende setninger. Fortelle med fantasi	Språket utvikles fort og er ganske godt utviklet. Barnet forventer at det må være en logisk sammenheng mellom det som sies og gjøres. Fire- femåringen liker å snakke, snakke, synge, kommentere høyt hva de gjør i leken. Leke rollelek
Kropp, bevegelse og helse	Bli kjent med egen kropp, benevne kroppsdelene som øyne, munn, ører osv. Øve på å spise og drikke selv. Utforske inne og uteområdet i barnehagen. Legge til rette for grovmotorisk lek. Delta i praktiske gjøremål	Ring, sang og fingerleker. Kjenne forskjell på varmt og kaldt. Øve kroppsbeherskelse. Gå turer i barnehagens nærområde, skogen byr på ulike motoriske utfordringer. Lære hygiene som å vaske hender etter toalettbesøk og	Øve på finmotoriske aktiviteter som fingerleker, toving, sying, tegning, bruke saks, gå på ski, hoppe, klatre osv. være med i praktiske gjøremål, spikke, snekre	Beherske av/ påkledning og sette ting på plass i egen hylle. Turer i skog og mark, sage ved, barke stokker, spikke, snekre, lære å hoppe tau, bygge hytter. Forståelse av at man kan være ulike.

		før måltid. Delta i praktiske gjøremål		
Kunst, kultur og kreativitet	Vi synger bånsuller, tradisjonelle barnesanger, deltar mer eller mindre i den daglige ring, deltar i matlagingen, bakingen, sangleken, rim regler, forme kaker i sand og snø med sandformer. Oppleve noen av årstidsfestene veldig enkelt.	Tegne, evt. male, tove, være med å lage mat og bake, Delta i sangleker, se på bordspill, utkleddning i leken, delta i forberedelser til årstidsfester, delta i pynting og delta på årstidsfestene	Maling med pensel. Formingsaktiviteter som tegning, veving, spille på enkle instrumenter, høre remse og folkeeventyr og se på bordspill, Skikk og bruk forstår barn i denne alderen. Delta aktivt i årstidsfestenes forberedelser og på årstidsfestene	Maling med pensel, være med å blande og dele ut farger, skylle glass etterpå, oppleve fargeblandingen. Formingsaktiviteter som tegning, veving, spille på enkle instrumenter, høre folkeeventyr og se på bordspill, delta i bordspill, lage selv Delta aktivt i årstidsfestenes forberedelser og lage de vanskeligste tingene som krever større ferdigheter
Natur, miljø og teknikk	Få positive sanseerfaringer, eks. ute i naturen, ute i forskjellig type vær, se på billedbøker av ulike dyr og andre billedbøker av for eksempel biler, traktor, buss osv. Se på ekte dyr, for eksempel om man	Se på smådyr når vi graver i hagen, meitemark, maur, insekthotell og annet, lære å ta vare på, hvordan holde en liten kylling for eksempel.	Bygger med kaplaklosser og andre treklosser, er med på å måke snø, bygge i snø, lage demninger, sette på plass i oppvaskmaskin, sveive på råkostjern og kornkverner.	Vet hvordan vi går på tur i naturen, kan kle på seg selv og vet litt om hva som er lurt å ha på seg når det regner for eksempel. Liker å vite navn på forskjellige planter, for

	har høns i barnehagen, mater man dem og barna gjentar hønenes lyder, eller hunden som sier vov, vov osv. enkle dyr som er strikket eller tredyr kan man lage hus for osv. Delta i årstidsfestene	Være med i daglige gjøremål, innhøsting, baking, smake på og plukke bær, delta i årstidsfestene og forberedelsene. Se på årstidsbordet		eksempel syreblader, sopp, granskudd osv. Husker igjen de ulike årstidsfestene og hva vi pleier å gjøre.
Etikk, religion og filosofi	Få erfare omsorg, øve forskjellen på mitt og ditt. Empati, det å være god mot andre	Gjenkjenner sine egne følelser, kanskje undrer seg også over følelsene sine. Føler ansvar og medinnflytelse i barnehagen. Eks. vet hvor håndkle skal være, hvem som sitter hvor osv. Deltar i forberedelser til årstidsfester. Tar inn små bordspill, fortellinger med andakt	Hjelper andre, har omtanke for andre. Kan uttrykke egne meninger. Stiller spørsmålet "hvorfors" fantasien begynner å blomstre	Opptatt av eksistensielle spørsmål som for eksempel døden, hvem som er gammel, ungdom og baby osv. Forstå hvordan vi skal være mot hverandre. Forstår at det finnes ulikheter og undre seg over det
Nærmiljø og samfunn	Bli kjent med og utforske barnehagen inne og ute. Skape tilhørighet til hverandre og til gruppen	Bli kjent med uteområdet i barnehagen Utvikle gruppefølelse gjennom måltider, ringleker og praktiske gjøremål	Bli kjent med uteområdet i barnehagen, turområdene våre. Hønene og fuglene og dyrene i skogen. Lære omsorg for naturen gjennom deltagelse	Bruke naturen, gå lange turer til fots og på ski. Oppleve naturen og undre seg sammen over hva som skjer og har skjedd siden sist, man var på tur til

		sammen med de voksne. Oppleve, delta i forberedelser og årstidsfester og tradisjoner i barnehagen og nærmiljøet	sammen med de voksne, hagearbeid, reparasjoner av ting, skape nytt i barnehagen, lage gapahuk, gjøre lavvoen fin. Følge årstidene	Gapahuken. Ta vare på de områdene vi har skapt i skogen og ved lavvoen. Ha anledning til å bygge hytter med kvister, mose, granbar osv. Glede seg til å lage årstidsfester hvor foreldre, søsken og besteforeldre kommer, eks. høstfesten.
Antall, rom og form	Erfare plassering og organisering på avdelingen, oppleve dagsrytmen. Oppleve glede over å utforske og leke med former og størrelser, eks. kjøkkenting, putte oppi, lukke igjen, ta ut, sette sammen, slippe ned. Stor/ liten, hjelpe til å rydde leker, bære koppen sin, feiebrett og skoene	Hjelpe til å dekke bord, lage mat, bake rundstykker, sette i kjøleskap, sette lekekuber etter hverandre til tog, tunnel osv. Stable og bære ved. Sette sko og tøfler på plass, stoler og krakker	Fingerleker med tellinger. Hjelpe til å dekke bord, lage mat, bake rundstykker, sette mat i kjøleskap, sette lekekuber etter hverandre til tog, tunnel osv. Stable og bære ved, hente smekker, skjeer, kopper osv. hente bøtter og spader. Hjelpe til å henge opp håndklær, sette sammen togbaner	Elle-regler, fingerleker og sanger med tellinger, vers og eventyr. Lage mat, rundstykker, maler korn, har på store og små glass, bygger med kaplaklosser, stoler og andre klosser, klinkekulebaner.
Evaluering, kommentarer	1-2 år	2-3 år	3-4 år	4-6 år
Kommunikasjon, språk og tekst				

Kropp, bevegelse og helse				
Kunst, kultur og kreativitet				
Natur, miljø og teknikk				
Etikk, religion og filosofi				

Nærmiljø og samfunn				
Antall, rom og form				

Barns medvirkning

Barnet virker kontinuerlig inn på livet i barnehagen gjennom sine spontane valg, sin stemning og sin adferd. Den voksnes oppmerksomhet må rette seg mot det barnet formidler verbalt eller gjennom sitt kroppslige uttrykk. I et pedagogisk arbeid der en vektlegger betydningen av etterligning og forbilde er det å møte barnet med taktfullhet av stor betydning. I samspillet mellom liten og stor, vil barnets adferd i forhold til andre barn og i forhold til voksne gjenspeile den holdning det selv blir møtt med. Et likeverdig forhold mellom barn og voksne betyr ikke at barns stemmer får utslag på samme måte som voksnes. Barnet blir tatt i mot som den det er med den livserfaring, situasjon og bakgrunn det har på samme måte som den voksne. Forholdet skal bære preg av lydhørhet og respekt for barnets subjektive ytringer, opplevelse av å ha blitt sett, hørt og forstått til tross for at det måtte gi slipp på sitt forehavende. Den voksnes mål er ikke å oppdra barnet som objekt, men å møte det som et selvstendig subjekt. Det innebærer å ta barnet på alvor, lytte, reflektere, tolke og stille åpne spørsmål.

Barnet skal kjenne at egen deltagelse og uttrykk kan føre til endring. Det skal merke at det er medskapende i livet rundt seg. Det skal merke at det meningsberettiget. Dets uttrykk og utsagn vektlegges og er av interesse. Konfrontasjon mellom barn og voksen vilje skal aldri medføre noen krenkelse av barnets integritet.

I barnehagen skal det legges til rette for at

- Barnas opplevelse, intensjoner og spørsmål blir møtt med åpenhet
- Barna får delta i kunstneriske gjøremål og praktisk arbeid
- Barnas egenaktivitet i den frie leken stimuleres
- Barnekulturen blir ivaretatt
- Barna får hvile og trekke seg tilbake ved eget behov
- Barna er med i forberedelser og aktiviteter til årstidsfestene og bursdagsfeiringer

Samarbeide med barnets hjem

Foreldrene er våre aller nærmeste samarbeidspartnere. Vår felles oppgave er å bygge bro mellom to arenaer i barnets liv. Barnehagens mål for dette samarbeidet er:

- Å skape og å opprettholde felles interesse for barnets vekst og utvikling
- Å verne om barndommen
- Å formidle kunnskap om steinerpedagogikken
- Å skape tillit
- Å være inkluderende
- Å skape varme og humor mellom mennesker
- Å skape felleskap og samarbeide i foreldregruppen
- Å gi tydelig informasjon

Foreldrene deltar på:

- Foreldremøter
- Årstidsfester
- Dugnader
- Foreldreseminar
- Foreldresamtaler
- Julemarked

Overganger

Det er tre overganger barn møter i barnehagen. Den første er fra hjem til barnehage, den andre fra småbarnsavdeling til storebarnsavdeling og den siste fra barnehage til skole. Vi jobber aktivt for å trygge barna i alle overgangene.

Overgang fra hjem til barnehage: tilvenning

Å starte i en barnehage er en stor overgang for familien og det tar gjerne litt tid til å bli vant til den nye hverdagen. Barnets første møte med barnehagen er i juni der barn og foreldre blir invitert på besøk i barnehagen. Der treffer de noen av personalet og bli litt kjent med avdelingen. Vi inviterer også gjerne barn som begynner utover barnehageåret på ukentlig besøk i høsten før det begynner i barnehagen.

Vanligvis tar tilvenningen sirka en uke med foreldre, men kan vare lenger etter behov. Hvert barn er et individ med ulike forutsetninger og behov. Vi ønsker å bli kjent med hvert barn gjennom dere foreldre. Tilvenningsperioden er en fin tid til å bli kjent med barnehagens rytme, oss voksne, de andre barna og deres foreldre. Dere får bli kjent med lokalene, stemningen og uteområdet.

Vi anbefaler korte dager den første tiden slik at barnet får en myk overgang fra hjem til barnehage. Det tar tid og krefter å møte et nytt miljø. Å starte i barnehage er en påkjenning spesielt for de aller minste. Det er mange nye ting og mennesker å venne seg til. Bruk den første tiden godt, still spørsmål, ta imot råd og veiledning fra personalet. Vi lytter til fortellinger om barnet, familien og livet rundt dere og tar det med oss videre i arbeidet med å gi dere en god barnehagehverdag.

Overgang fra småbarn til storebarn

På våren får barna som skal over til storebarnsavdelinger gå på jevnlig besøk på avdelingen de skal starte på til høsten. Foreldrene blir også invitert, sammen med barna på et besøk til storebarnsavdelingen i juni for å treffe noen av de ansatte og se den nye avdelingen.

I oppstart er foreldre med barnet noen dager på tilvenning. Noen barn opplever denne overgang som tilsvarende å begynne i en helt ny barnehage. Vi legger derfor til rette for at barna får tid til å bli trygge og kjent med barna, personalet i de nye omgivelsene.

Overgang til skolen

Vi jobber med å få en myk overgang fra barnehage til skole. Vi mener det er viktig å ikke foregripe skolestarten, og at skolestarterne skal få lov til å faktisk være barnehagebarn det siste året de går i Solsikken. I vår pedagogikk er leken og barnets rett til barndom satt i sentrum. I Solsikken har vi svaleklubb for skolestarterne. Leken står sterkt, og vi har et ekstra fokus på selvstendighet og sosiale mål. Svalene får i større grad ta del i og ansvar for mindre arbeidsoppgaver gjennom dagen. Dette kan være å dekke bordet, skjenke vann, hjelpe yngre barn i garderoben. De får oppgaver etter modenhet og motivasjon og det er viktig at vi ikke gir barna oppgaver de ikke mestrer.

Barna er fremdeles små og arbeidet med svalegruppen er lekende og lystbetont. De første månedene får de bevisstheten om at de er svaler og at de er de eldste barna på avdelingen. Det er viktig for oss at svalene fra de ulike avdelingene møtes jevnlig, over tid, for å knytte relasjoner og bli trygge på hverandre.

Tradisjonen i Solsikken er at svalene går Lucia-tog, der de synger og deler ut lussekatter for barn og foreldre på avdelingene. Gjennom året går svaleklubben på diverse utflukter og besøker svalene fra de andre avdelingene.

Etter påske starter vi med jevnlig svaleklubbmøter hvor vi lager og forbereder et spill til sommeravslutningen som vises for barna og de voksne på avdelingen og på sommeravslutningen viser svalene det frem for foreldrene sine.

Vi jobber for at overgangen fra barnehagen til 1. klasse skal gå så godt og trygt som mulig og at barna blir godt ivaretatt. Vi har besøksdager i skolens lokaler hvor de får møte læreren sin. Solsikken inviterer også læreren på besøk der barna får mulighet til å bli kjent med han/henne.

- Vi har en overgangssamtale med foreldrene på våren.
- Vi overfører nødvendige dokumenter/opplysninger om barnet til skolen i samråd med foreldre.
- Vi deltar på besøksdager på skolene på Nesodden, barna /barnet blir fulgt av en pedagog. Vi inviterer Lærere på besøk i barnehagen.
- Foreldre blir invitert til informasjonsmøte på skolen
- Innskrivingsdag på skolen tidlig i august

En trafiksikker barnehage

Nesodden kommune har som mål, i samarbeid med Trygg Trafikk, å bli en trafiksikker kommune. Det vil si at vi i barnehagene også bidrar til dette arbeidet. Og vårt mål er:

- Vi skal styrke og utvikle barnas gode holdninger og kunnskap til og om trafikk.
- Vi skal være gode rollemodeller i trafikken.
- Vi skal samarbeide med foreldrene rundt barnas trafiksikkerhet.

De fleste ulykker skjer på små strekninger og man kan kræsje selv på en liten tur opp til butikken eller til/fra barnehagen. Dersom barnet ikke er sikret godt nok kan det blir skadet, barna skal bruke godkjent sikkerhetsutstyr i bil.

Vi ønsker å gjøre levering - og hente situasjonen så trygg og god som mulig for alle barna. Det kan være mange barn i hente- og leveringstiden på parkeringsplassen og utenfor gjerdet så vi ber foreldre om å være ekstra forsiktig og påpasselig. Vi oppfordrer foreldre i Solsikken til å la bilen stå og gå eller sykle til barnehagen, dette gir barna ferdigheter som myke trafikanter og foreldre kan snakke med barna om trafiksikkerhet. Bruk av fortau, gangfelt, krysse veien, lære noen skilt, bruk av refleks og sykkelhjelmer. Se for øvrig turrutiner for barnehagen.

Praktiske opplysninger

Henting og levering

Ved ankomst og henting i barnehagen er det de foresatte som har ansvar for barnet.

Levering

Kjernetiden vår er fra klokka 09.00-14-30. Dette tidsrommet inneholder både voksenstyrte og barneinitierte aktiviteter. Noen barn trenger å få litt tid på fanget eller i lek før ryddetiden starter. Å komme rett inn i en overgangssituasjon kan bli en utfordrende start på dagen.

Husk og sjekk at porten er skikkelig lukket når dere kommer og går, slik at ingen barn kan løpe ut ubemerket. Dette er viktig med tanke på barnas sikkerhet. Ingen barn skal leveres eller hentes uten at personalet blir oppmerksom på det.

Når dere kommer inn i barnehagen, må dere sørge for at barnet vasker hendene godt og at det tar på seg tøfler før det kommer inn på avdelingen.

Henting

Det er viktig at alle overholder åpningstiden. Barnehagen stenger kl. 16.15. Derfor forventer vi at de som henter senest er i barnehagen kl. 16.10, slik at man har tid til det nødvendige ved henting og er ute av døren når barnehagen stenger. Det er viktig å ha nok tid til barnet i hentesituasjonen og samtidig vise respekt ovenfor de ansattes arbeidstid.

Husk å gi beskjed til de ansatte på avdelingen dersom barnet skal hentes av noen andre enn de foresatte. *Gebyr ved for sen henting i barnehagen er kr 300 den første halvtimen, deretter kr 200 pr påbegynte halvtime*

Sykdom / fravær

Personalet ønsker beskjed hvis barnet er sykt eller skal ha en fridag.

Barnet skal være friskt nok til å være ute for å komme til barnehagen. Barnet skal også være utenfor smittefare. Blir barnet sykt i løpet dagen tar vi kontakt med foreldrene. Det er viktig at vi har tlf. nr. både på jobb og privat.

Forhåndsregler ved sykdom

- Ved feber skal barna holdes hjemme og en ekstra dag hvor de er feberfrie.
- Ved øyebetennelse skal barna holdes hjemme og en dag etter at behandling er påbegynt. Det må ikke komme puss fra øynene, eller at de er unormalt rødt og røde.

- Ved omgangssyke, oppkast og unormal diaré skal barnet være hjemme og symptomfrie 48 timer før de kommer tilbake til barnehagen.
- Vannkopper, barnet skal holdes hjemme til utslettet har tørket inn og det ikke kommer nye blemmer eller puss fra blemmene.
- Ved andre barnesykdommer skal barnet holdes hjemme så lenge legen tilrår det.
- Ved angrep av hodelus som tidvis dukker opp i barnehager og skoler skal barna sjekkes grundig for hodelus. Dersom man finner ut at barnet har lus, skal barnet holdes hjemme og det er nødvendig med lusekur. Når kuren er avsluttet, dette tar en dag, kan barnet komme i barnehagen. Forholdsregler om hodelus finnes i brosjyrer på helsestasjoner. Lusekur kjøpes på apotek.
- Ved allmenn svekket helsetilstand skal barnet være hjemme.

NB! Det er viktig at alle overholder disse reglene.

Forsikring

Både barn og ansatte er ulykkesforsikret i barnehagen og har ellers forsikring som er pålagt hver barnehage.

Taushetsplikt

For personalet gjelder regler om taushetsplikt I § 13 i barnehageloven

Foreldresamarbeid og organisering

Foreldresamtaler obligatorisk en gang i året, flere ved spesielle behov.

Foreldreråd /Foreldremøter: 3 ganger i året

SU (samarbeidsutvalget): møter 1 gang tidlig på høsten.

Styremøter i stiftelsen holdes 4 ganger i året

Dugnad: 1 ganger i året

Julemarkedsoppgaver

Personalarbeid – møter – kurs

Personalet i barnehagen møter hver torsdag fra kl. 17.00-18.30

Ped. ledermøter: Hver tirsdag fra kl. 14.00-15.00

- Førstehjelpskurs
- Barnehagestevne for alle steinerbarnehagene i Norge
- Nettverkssamling for styrere i steinerbarnehager i Oslo og Akershus.
- Møter i kommunal regi, både med private og kommunale barnehager.
- Lærende nettverksmøter med private og kommunale barnehager
- Ressursteam møter med PPT